

Arkadiusz Żukiewicz
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
Instytut Pedagogiki
University of the National Education Commission, Krakow
Institute of Pedagogy
<https://orcid.org/0000-0002-5064-4491>

„Nauki o rodzinie” – racja istnienia w świetle społecznych potrzeb XXI wieku. „NoR” – autonomia dziedziny

“Family Studies” – the reason for existence in the light
of the social needs of the 21-st century. “NoR” – field
autonomy

Abstract

The aim of this article is to present the field of “family studies” in the light of current social needs. The presented image includes the creative potential of the autonomous field of science, which family studies can enrich the reality of human life. In the course of the examination of the selected subject of research, the desk research method was used. The analysis of legal sources and literature took up social issues and family issues. The results of the conducted research enable participation in the scientific discourse focused on the reason for existence the field of “family studies”. The article contains comments on the development potential of this field of science. They include the sphere of theory and practice of family service in the realities of the 21-st century.

Keywords: family, family studies, familiology, social development, field of science.

Abstrakt

Celem artykułu jest prezentacja dziedziny „ nauk o rodzinie ” w świetle aktualnych potrzeb społecznych. Zaprezentowany obraz obejmuje potencjał twórczy autonomicznej dziedziny nauki, jakim nauki o rodzinie mogą wzbogacać rzeczywistość życia ludzkiego. W toku badania wybranego przedmiotu poznania wykorzystano metodę desk research. Analiza źródeł oraz literatury przedmiotu objęła kwestie społeczne, oraz kwestie rodzinne. Wyniki przeprowadzonych badań umożliwiają udział w dyskursie naukowym dotyczącym racji istnienia dziedziny „ nauk o rodzinie ”. W artykule zawarto uwagi dotyczące potencjału rozwojowego tej dziedziny nauki. Obejmują sferę teorii oraz praktyki służby rodzinie w realiach XXI wieku.

Słowa kluczowe: rodzina, nauki o rodzinie, familiologia, rozwój społeczny, dziedzina nauk.

Wprowadzenie

Decyzja o wyodrębnieniu „ nauk o rodzinie ” w polskim systemie nauki, mocą Rozporządzenia Ministra Nauki i Edukacji z 2022 roku (Sejm.gov.pl, 2022), wyzwoliła kolejną fazę dyskursu poświęconego instytucjonalnej, a zarazem akademickiej autonomii naukowej aktywności zogniskowanej wokół rodziny (wymiar podmiotowy) oraz kwestii życia rodzinnego (wymiar przedmiotowy). Powrót do koncepcji usamodzielnienia „ nauk o rodzinie ” (Flisowski, 2007, pp. 267–269; Majdański and Mierzwiński, 2006, 1–2, pp. 183–188), przyniósł zmianę prawną, która akcentuje ich potencjał teorii twórczy, badawczy, metodologiczny, metodyczny, a także dydaktyczny. Wiąże się to z rodziną pojmowaną jako szczególny typ grupy społecznej i zarazem szczególna przestrzeń relacji interpersonalnych obejmujących sfery pokrewieństwa, powinowactwa, więzi środowiskowe, zawodowe itp. Arystotelesowskiej racji istnienia odrębnej nauki (w polskim rozwiązaniu modelowym/systemowym – dyscypliny) lub grupy nauk (odpowiednio – dziedziny skupiającej określone dyscypliny naukowe), odpowiada szerokie kontinuum stanowisk. Skrajne bieguny tego kontinuum określa z jednej strony bezwarunkowe uznanie przyjętego rozwiązania, z drugiej zaś radykalny sprzeciw. Kuluarowe dyskusje podejmowane na marginesie naukowych konferencji, seminariów itp., zdają się przekonywać o słuszności podjęcia jawnej i jednocześnie merytorycznej analizy opartej na argumentacji naukowej. W ogólniejszym odniesieniu można przyjąć, że uwikłania ideologiczne, polityczne czy światopoglądowe nie ułatwiają odkrywania prawdy. Mogą w praktyce implikować jej deformacje i przyczyniać się do szkód związanych z utrwalaniem nieprawdziwych

obrazów określonych fragmentów rzeczywistości – w tym wypadku rzeczywistości związanej z rodziną i życiem rodzinnym. Stąd naukowe podjęcie kwestii racji istnienia autonomicznej dziedziny „nauk o rodzinie” może w przyszłości sprzyjać generowaniu (na polu aktywności akademickiej) szeregu różnorodnych typów dóbr, które będą służyły zarówno nauce, jak i praktyce życia ludzkiego, a w szczególności życia rodzinnego.

Rozwój nauki w zakresie szczegółowych specjalizacji wpisanych w obszary techniki, informatyki, medycyny, ekologii i innych sprzyjających podnoszeniu materialnego dobrostanu ludzkiego nie wzbudza żadnych wątpliwości. Można przyjąć, że dla współczesnego konsumenta dóbr i usług inspirowanych naukowymi osiągnięciami związek nauki z praktyką jawi się jako naturalna konsekwencja rozwoju cywilizacyjnego XXI wieku. Egzemplifikacją tego mogą być produkty przemysłu farmaceutycznego, motoryzacyjnego itp. Nieco inaczej sprawa ta przedstawia się w odniesieniu do sfery niematerialnej, do kwestii związanych z rozwojem moralnym, kulturalnym czy duchowym. W tym zakresie znaczącą rolę odgrywa humanistyka, włącznie z dziedziną nauk społecznych wyodrębnioną w polskim systemie nauki. Sprawy oświaty, wychowania, historii, języka, kultury, teologii, filozofii itp. zdają się być postrzegane „drugoplanowo”. Do tzw. zagadnień marginalnych zaliczyć można również kwestie dotyczące rodziny, ról rodzinnych, rodzicielstwa, małżeństwa i inne związane z codziennością życia rodzinnego. Równolegle wyzwalaniu destruktywnych emocji społecznych służą upowszechniane w przekazie publicznym „newsy” o patologiach i dysfunkcjach występujących w środowiskach rodzinnych, o atrofii więzi i rozpadzie rodzin czy alternatywizacji form życia małżeńskiego lub rodzinnego.

Zaistniały stan faktyczny skłania do stawiania pytań o naukę i płynące z niej dobra, które mogą służyć rozstrzygnięciom w zakresie spraw fundamentalnych objętych sferą namysłu i badań familiologicznych. Poza ontologicznym wymiarem poszukiwań związanych z rodziną (definicja, struktura, forma, rola...) oraz sferą życia rodzinnego (zagadnienia konstytuujące przestrzeń relacji wewnętrznych i zewnętrznych środowiska rodzinnego), nauka posiada znaczący potencjał sił w zakresie budowania teoretycznych podstaw użytecznych dla praktyki służby dla rodziny, z rodziną i w środowisku (wśród) rodziny (Żukiewicz, 2023, pp. 517–534). Łącząc ów naukowy potencjał sił twórczych z rozległym spektrum potrzeb w zakresie wzmacniania rozwoju rodziny i równoległego przeciwdziałania różnego typu czynnikom destytuującym współczesne środowiska życia rodzinnego, można przyjąć założenie, że poszukiwanie argumentów merytorycznych związanych z racją istnienia autonomicznej dziedziny nauk o rodzinie jest zasadne.

1. Racja istnienia: nauka

Utworzenie odrębnej grupy nauk ogniskujących pole badań na rodzinie i zagadnieniach wpisanych w sferę codzienności życia rodzinnego implikuje liczne konsekwencje, które można postrzegać zarówno w dodatniej, jak i ujemnej optyce. W kontrastującym zestawieniu „idealizm vs utylitaryzm” można dostrzec, iż skrajna opozycyjność obu biegunów będzie prowadziła do zderzenia poglądów o nauce wolnej od wszelakich zewnętrznych czynników (z jednej strony) z podejściem do nauki jako instrumentu, który ma realizować określone cele i zadania wyznaczone przez owe zewnętrzne czynniki (z drugiej). Pytając o rację istnienia autonomicznej dziedziny nauki stosowne, zdaje się łączenie różnorodnych czynników, które warunkują ową rację, włącznie z zależnościami merytorycznymi, administracyjnymi, formalno-prawnymi, etycznymi czy ekonomicznymi. Nadając naukom o rodzinie praktyczny wymiar, można przyjąć, że kluczowe w zakreślonym kontekście będzie odniesienie do sfery teleologicznej. Celowość (racja celu) pozostaje w integralnym związku z racją istnienia. Można zatem wskazać na społeczny, a w szczególności rodzinny wymiar tej grupy nauk, które nie tylko służą poznawaniu określonych wycinków rzeczywistości życia rodzinnego (eksplanacji, interpretacji czy probabilistycy). Korzystając z wyników eksploracji, umożliwiają także generowanie dóbr w postaci określonych teorii, modeli czy narzędzi sprzyjających działalności na rzecz rodziny (tak w wymiarze relacji wewnętrznych, jak również na zewnątrz – interakcyjność środowiskowa).

Odnosząc się do rodzimych realiów działalności akademickiej, można podkreślić, iż służba naukowa (tak publiczna, jak również prywatna), może być i niejednokrotnie jest finansowana z dotacji bądź grantów. Środki te pochodzą w głównej mierze z danin publicznych, co na gruncie etycznym uzasadnia przyjęcie perspektywy łączącej ideę naukowej wolności z deontologiczną powinnością wobec „płatników”, którzy odgrywają swoistą rolę „mecenasek nauki”. Poszukiwanie kompromisu pomiędzy wolnością nauki (od zależności politycznych, ideologicznych czy światopoglądowych), a odpowiedzialnością za spożytkowanie przyznawanych funduszy na cele związane z rozwojem społecznym (z jednej strony) oraz rozwiązywaniem problemów i kwestii społecznych (z drugiej), może prowadzić do tzw. złotego środka, który złagodzi spór idealistów (nie zawsze szczerych i uczciwych w wygłaszanych deklaracjach) z utylitarystami, dla których nauki społeczne i humanistyczne, a także sztuka czy teologia zdają się zbyt ciężkim balastem na okręcie zwanym „nauką polską”.

Grupa nauk o rodzinie, stanowiących odrębną dziedzinę w polskim rozwiązaniu formalnym, może sprzyjać pomnażaniu dóbr, które w wymiarze teoretycz-

nym ułatwią realizację strategii rozwojowej (w sferze zagadnień naukorodzinnych), w wymiarze zaś praktycznym będą użyteczne dla rozwiązań modelowych czy aplikacyjnych. Wspólnienie może być w tym odniesieniu łącznikiem integrującym zarówno sferę materialną tej dziedziny (podmiot i przedmiot poznania nauk o rodzinie), jak i również jej sferę formalną (instytucjonalny model wspólnoty akademickiej skupionej wokół rodziny i zagadnień rodzinnych), oraz sferę proceduralną (współdziałanie integrujące różnorodne pola aktywności naukowej w celu tworzenia dóbr służących rozwojowi i wspomaganiu środowisk rodzinnych).

Konwergencja dotychczasowego dorobku naukowego wyrosłego z odrębnych dyscyplin i subdyscyplin nauki jest niewątpliwie jednym z wyzwań stawianych nowej dziedzinie nauk o rodzinie. Wiąże się to również z koniecznością rozwoju dyscyplinarnego w jej obrębie. Prawnicza niezręczność leksykalna, która bez wątpienia stanowi jeden z kluczowych argumentów wykorzystywanych przez oponentów autonomizacji nauk o rodzinie, wymaga merytorycznych działań, które dookreślą szczegółowe pola poznania dyscyplinarnego. Może to być związane z zagadnieniami dzieciństwa, małżeństwa, rodzicielstwa czy innymi, których specyfika uzasadnia wyspecjalizowane w obrębie nauk o rodzinie aparaty pojęciowe, podejścia metodologiczne, teoretyczne itp. Nie chodzi tu wyłącznie o integrację naukowych pól poznania zakorzenionych w dotychczasowych subdyscyplinach nauki jak w szczególności w socjologii rodziny, psychologii rodziny, pedagogice rodziny, polityce rodzinnej, teologii rodziny, prawie rodzinnym itp. (Ciabattari, 2022; Chambers and Gracia, 2022; Kotas-Turoboyska, 2022; Schneider and Kreyenfeld, 2021; Janicka and Liberska, 2021; Walancik-Ryba, 2021; Prorok, 2021; Jamrozowicz, 2020; Kochel, 2018; Marczewski *et al.*, 2016; Marczewski *et al.*, 2017; Marczewski *et al.*, 2018 and other), ale o wyodrębnienie odpowiednich pól poznania szczegółowych zagadnień rodzinnych, których wspólnym mianownikiem będzie familiologiczny punkt widzenia rzeczywistości wraz z zoperacjonalizowanym językiem tej dziedziny, polem teoretycznym, metodologicznym oraz metodycznym.

Tworzenie środowiska akademickiego skupionego wokół wspólnego podmiotu poznania naukowego (rodziny) oraz wspólnych przedmiotów eksploracji (zagadnień życia rodzinnego) jest kolejnym czynnikiem wspólniającym wyspecjalizowaną grupę naukowców połączonych tą samą optyką postrzegania rzeczywistości. Familiologiczne zespoły badawcze posiadają w założeniu zdolność rozpatrywania kwestii rodzinnych na tle społecznym, prywatnym, publicznym, państwowym, międzynarodowym, porównawczym, zdrowotnym, ekonomicznym, edukacyjnym, zawodowym, prawnym, ekologicznym, socjalnym, bezpieczeństwa (w różnorodnych tego wymiarach) itp. Wielowymiarowe eksploracje

pól poznania mogą ułatwiać tworzenie całościowych i zarazem integralnych obrazów rodziny oraz spraw życia rodzinnego, których złożoność jest niekwestionowana. Inną dodatnią konsekwencją takiego podejścia jest spożytkowanie dydaktycznego potencjału reprezentantów dziedziny nauk o rodzinie, którzy z różnorodnych perspektyw będą nasycali programy kształcenia akademickiego i zawodowego o aktualną wiedzę opartą na wynikach najnowszych badań, teorii czy osiągnięć metodycznych.

Współdziałanie akademickie na wspólnym – familiologicznym polu teorii i twórczym, metodologicznym (badawczym) oraz metodycznym, ukierunkowane na generowanie nowoczesnych rozwiązań modelowych dla praktyki działalności prowadzonej w środowiskach rodzinnych to kolejny wymiar pożytków płynących z autonomizacji nauk o rodzinie. Również w tym wypadku z łatwością można dostrzec, że wypracowane teorie, wyniki zaawansowanych badań naukowych czy osiągnięcia w zakresie metodyki będą stanowiły fundamenty dla programów kształcenia i doskonalenia profesjonalnych kadr wspierających środowiska życia rodzinnego. Złożoność zagadnień wpisanych w pole służby rodzinie wymaga wielowymiarowego podejścia do kwestii programowych, które uwzględnią różnorodne obszary wiedzy, umiejętności czy kompetencji wymaganych od współczesnych asystentów rodzin, animatorów życia rodzinnego, a także prawników rodzinnych, polityków rodziny, doradców rodzinnych czy medyków rodzinnych, których praktyka zawodowa wpisuje się w przestrzeń życia rodzinnego (Zubrzycka, 2018, pp. 200-206; Krasiejko, 2022). Stąd akademickie wspólnoty połączone familiologicznym punktem widzenia mogą być inspiracją do dalszych działań integrujących środowiska praktyków zakorzenionych w różnorodnych obszarach działalności na rzecz rodziny. Może to przybierać formy zrzeszeń branżowych, a także interdyscyplinarnych bądź interinstytucjonalnych zespołów ds. rodziny, rodzicielstwa, małżeństwa itp.

2. Racja istnienia: praktyka

Praktyczny kontekst istnienia autonomicznej dziedziny nauk o rodzinie można rozpatrywać z różnorodnych perspektyw, wśród których znajdują się niewątpliwie kwestie związane z istotą związków łączących naukę z teorią, z tzw. pomnażaniem istniejących „bytów” czy też z racją celu wyodrębniania (z istniejących już struktur formalnych) szczegółowego obszaru nauk dedykowanych rodzinie. Zachowując przyjęty w tym opracowaniu praktyczny charakter dziedziny nauk o rodzinie można wskazać przesłanki uzasadniające autonomiczność jej istnienia. Warto przy tej okazji dodać, że praktyczność nauki nie jest tożsama z wolno-

ścią od teorii twórczych czy badawczych powinności jej reprezentantów. Można wręcz podkreślić, że praktyczność nie tylko zobowiązuje środowisko danej dziedziny nauk do zachowania najwyższych standardów podejmowanej działalności akademickiej, ale implikuje tym samym szereg dodatkowych warunków, jakie muszą spełniać efekty eksploracji, aktywności teorii twórczej czy dydaktycznej. Chodzi o odpowiedzialność za skutki prowadzonej pracy naukowej, które nie ograniczają się do „produkcji” publikacji określanych mianem naukowych. Rezultaty aktywności w polu nauk praktycznych implikują procesy wytwarzania wiedzy, która w konsekwencji procesów edukacyjnych, wychowawczych, promocyjnych (upowszechnianie wiedzy naukowej) czy metodycznotwórczych usprawnia praktykę działalności w różnorodnych obszarach ludzkiej aktywności rodzinnej, zawodowej, sąsiedzkiej, środowiskowej itd.

Edukacja jest niekwestionowanym dobrem, które w sferze nauk o rodzinie może generować dodatnie skutki zarówno w odniesieniu do akcentowanego powyżej kształcenia i doskonalenia profesjonalistów służby rodzinie, jak i również dla powszechnej oświaty skoncentrowanej na zagadnieniach rodzinnych wpisanych w programy nauczania szkolnictwa podstawowego, średniego czy wyższego (Zellma, 2018, pp. 197–212; Szela, 2018, pp. 69–78; Lewicka-Zelent, 2019, pp. 27–223). Przygotowanie dzieci i młodzieży do konstruktywnych form życia rodzinnego oparte na wynikach badań naukowych ogniskowanych wokół familiologicznego punktu widzenia wybranych wycinków eksplorowanej rzeczywistości może służyć nie tylko przygotowaniu młodszych generacji do ról rodzinnych. Edukacja rodzinna może i warto zaryzykować twierdzenie, że powinna sprzyjać refleksji nad istotą rodziny, nad rodziną i jej miejscem w zmieniającej się rzeczywistości, nad związkami między rodziną a życiem społecznym czy procesami dynamizującymi zmiany cywilizacyjne w nawiązaniu do przeobrażeń w sferze życia rodzinnego itd. Sfera edukacyjna jest zatem jedną z przesłanek uzasadniających celowość namysłu nad racją istnienia dziedziny nauk o rodzinie.

Wychowanie do konstruktywnego współistnienia w środowiskach życia rodzinnego można postrzegać jako naturalny wynik oddziaływań i czynników wkomponowanych w struktury grup rodzinnych czy instytucjonalnych form zastępczych dla dzieci bądź młodzieży, pozbawionych możliwości wrastania w dorosłość z udziałem osób połączonych więzami pokrewieństwa czy powinowactwa. Niemniej procesy wychowawcze postrzegane z pedagogicznego punktu widzenia wymagają nie tylko wiedzy, ale przede wszystkim umiejętności i kompetencji wychowawczych, których rozwój wymaga przyjęcia całościowej perspektywy oddziaływań. Wychowawcza rola funkcji rodzinnych obejmuje bowiem wszystkie generacje i nie może być ograniczana do sfery relacji rodzic-

-dziecko. W tym kontekście jednoznaczne i niebudzące wątpliwości staje się rozwijanie aktywności naukowej wyznaczonej konwergencją perspektywy pedagogicznej, psychologicznej, socjologicznej, a także familiologicznej, w wyniku której powstanie całościowy obraz rodzinnych wychowawczej sfery oddziaływania wpisanego w przestrzeń interakcji rodzinnych. Jest to kolejny komponent, który stanowi o zasadności rozpatrywania kwestii racji istnienia dziedziny nauk o rodzinie w odniesieniu do jej dyscyplinarnego rozwoju i płynących z tego pożytków dla praktyki życia rodzinnego, społecznego, zawodowego itp.

Promocja tzw. dobrych wzorców życia rodzinnego, której źródłem będą wyniki badań naukowych opartych na holistycznej i zarazem integralnej perspektywie rodzinnopoznawczej to kolejna sfera dóbr płynących z nauki dla praktyki rodzinnej. Eksploracja różnorodnych zagadnień wpisanych w przestrzeń relacji i procesów zachodzących w środowisku rodzinnym (z wykorzystaniem rodzinnonaukowego aparatu poznawczego – metodologii badań nauk o rodzinie), może być swoistym zabezpieczeniem chroniącym działalność promocyjną dot. spraw rodzinnych od wszelkiego rodzaju nadużyć związanych z podporządkowaniem ideologicznym, politycznym czy światopoglądowym. Naukowe poznanie rzeczywistości jest z zasady wolne od tych uwikłań. Pozwala tym samym przyjąć założenie, że poznanie oparte na kryterium prawdy będzie legitymizowało wiarygodność upowszechnianej wiedzy o rodzinie i różnorodnych kwestiach życia rodzinnego.

Metodyczny wymiar wspomagania praktyki służby rodzinie to kolejny komponent wpisany w katalog argumentów uzasadniających namysł nad racją istnienia dziedziny nauk o rodzinie. Podkreślane w poprzedniej części opracowania związku aktywności naukowej w polu teoriiwórczym, badawczym i metodycznym odnoszą się do licznych obszarów praktyki, której efektywność jest warunkowana stosowną podstawą teoretyczną (rozumienie określonych fragmentów rzeczywistości rodzinnej uzasadniane teoriami wyjaśniającymi bądź probabilistycznymi), metodologiczną (łączenie działalności praktycznej z badaniem skutków zmian wprowadzanych poprzez odpowiednie czynniki wywołujące określone efekty w sferze życia rodzinnego) oraz metodyczną (wytwarzanie odpowiedniego instrumentarium, którego konstrukcja ma swe źródła w wynikach badań naukowych i teoriach generowanych na ich podstawie). Związek badań, teorii i modeli metodycznych jest jednoznaczny i nie wymaga dodatkowych uzasadnień, jednakże w kontekście racji istnienia dziedziny nauk o rodzinie może być kolejną przesłanką uzasadniającą przedmiotowy namysł tak w środowiskach akademickich, jak i wśród praktyków profesjonalnych służb działających na rzecz wspomagania rozwoju rodziny (politycy rodzinni, prawnicy rodzinni, asystenci rodziny, edukatorzy

rodzinni, terapeuci rodzinni, medycy rodzinni, pedagodzy rodzinni, doradcy rodzinni itp.).

3. Zakończenie: w stronę dalszego dyskursu nt. rozwoju dziedziny nauk o rodzinie i jej dyscyplin

Racja istnienia każdego z bytów lokowanych w przestrzeni życia ludzkiego może wyzwalać szereg impulsów skutkujących reakcjami intelektualnymi, emocjonalnymi czy zmysłowymi nakierowującymi uwagę „człowieka rozumnego” (w tym naukowca), na szczegółowe kwestie związane z „za” i „przeciw” danego stanu, zjawiska, aktu, procesu itp. W odniesieniu do autonomii dziedziny nauk o rodzinie i jej racji istnienia w polskim systemie nauki można dostrzec, iż dyskurs akademicki nie pozostaje wolny od emocji warunkowanych względami pozanaukowymi. Włączanie się w spory o sprawy naukowe z pominięciem „dobrych obyczajów” zakorzenionych w tradycji i kulturze uniwersyteckiej zdaje się być bezprzedmiotowe z uwagi na pozamerytoryczne konsekwencje podejmowanych prób dialogu. Radykalizacja stanowisk wraz z eskalacją symbolicznych i realnych form przemocy instytucjonalnej są bez wątpienia źródłem napięć, które utrudniają lub uniemożliwiają przyjęcie rozwiązań łączących oponentów wokół dobra wspólnego. Dla większości uczestników dyskursów poświęconych różnorodnym zagadnieniom życia społecznego, oświaty, kultury, wychowania czy nauki idea kompromisu jest tożsama z koniecznością odnajdywania się jednostek w szerszych strukturach społecznych. Różnorodność i złożoność świata ludzkiego wymaga nie tylko akceptacji podmiotowej, ale również umiejętności współdziałania przy jednoczesnym zachowaniu prawa jednostek do indywidualnych preferencji i wyborów opartych na zróżnicowanych punktach widzenia. W odniesieniu do sfery działalności naukowej łącznikiem poszczególnych dziedzin i dyscyplin nauki są odpowiednie punkty widzenia typowe dla konkretnych orientacji teoretycznych, metodologicznych czy metodycznych. Warunkuje to optykę postrzegania wybranych wycinków rzeczywistości i ich eksploracji. W tym kontekście ważne zdaje się poszukiwanie czynników uwspólniających te grupy profesjonalistów (tak naukowców, jak i praktyków), których rodzina i sprawy życia rodzinnego są wyznacznikiem ich zawodowej aktywności. Dialog oparty na merytorycznych przesłankach może prowadzić do konstruktywnych rozwiązań w zakresie nie tylko wspólnego punktu widzenia dziedziny nauk o rodzinie, ale również wyrastającego na tym polu przedmiotu badań, operatora komunikacji, podejść metodologicznych czy modeli metodycznych zakorzenionych w tej dziedzinie i jej dyscyplinach.

Wskazana jesienią 2022 r. leksykalna formuła prawna wpisana w dziedzinę nauk o rodzinie wymaga korekty merytorycznej. Jednakże mimo swej wadliwości w obecnym brzmieniu ujawnia ona potencjał dyscyplinotwórczy. Tym samym może być impulsem do dziedzinowego rozwoju naukowego dla szerokiego obszaru zagadnień wpisujących się w realny zakres aktywności badawczej, teoriiotwórczej czy metodycznej polskich naukowców. W polu dziedziny nauk o rodzinie jest bowiem przestrzeń dla takich dyscyplin nauki, których reprezentanci (połączeni wspólnym mianownikiem „rodzina”), będą mieli możliwość analiz i eksploracji szczegółowych zagadnień dotyczących rodzicielstwa, małżeństwa, dzieciństwa, młodzieży czy innych związanych z polityką rodzinną, medycyną rodzinną, prawem rodzinnym, metodyką wspomagania rozwoju rodziny itp. Dyscypliny te mogą w nieodległej przyszłości stanowić formalną (instytucjonalno-administracyjną) bazę dla wielowymiarowych badań naukowych, których wspólny aparat poznania oraz przyjęta familiologiczna optyka wybranych wycinków rzeczywistości życia rodzinnego umożliwi generowanie spójnych i kompleksowych modeli teoretycznych użytecznych dla profesjonalistów działalności praktycznej dla/z/wśród środowisk rodzinnych.

Bibliografia

- Ciabattari, T. (2022) *Sociology of Families. Change, Continuity and Diversity*. California: SAGE Publications.
- Chambers, D. and Gracia, P. (2022) *A Sociology of Family Life*. Cambridge: Polity Press.
- Czekajewska, J. (2014) *Przemiany życia rodzinnego: studium etyczne*. Toruń: Wydawnictwo Tako.
- Flisowski Z. (2007) „Nowy kierunek – Nauki o rodzinie”, *Studia nad Rodziną*, 1–2, pp. 267–269.
- Jamrozowicz, B. (2020) *Wychowanie do życia w rodzinie: konstruowanie znaczeń*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Janicka, I. and Liberska, H. (eds), (2021) *Psychologia rodziny*. Warszawa: WN PWN.
- Kochel, J. (2018) *Duchowa pedagogia miłości*. Poznań: Wydawnictwo Agape.
- Kotas-Turoboyska, S. (2022) *Prawo rodzinne i opiekuńcze: vademecum*. Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska.
- Krasiejko, I. (2022) *The profession of a family assistant in Poland*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Lewicka-Zelent, A. (2019) „Przygotowanie nauczycieli do nauczania przedmiotu WDŻ”, *Wychowanie w Rodzinie*, 1, pp. 207–223.
- Majdański, K. and Mierzwiński, B. (2006) „Głos w dyskusji nt. terminu «familiologia» jako określającego zespół nauk o rodzinie”, *Studia nad Rodziną*, 1–2, pp. 183–188.
- Marczewski, M. et al. (eds), (2016) *Pedagogika rodziny. Podejście systemowe*. Gdańsk: Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna.

- Marczewski, M. et al. (eds), (2017) *Pedagogika rodziny. Podejście systemowe*. Gdańsk: Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna.
- Marczewski, M. et al. (eds), (2018) *Pedagogika rodziny. Podejście systemowe*. Gdańsk: Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna.
- Prorok, L. (2021) *Polityka rodzinna w Polsce: lata 1918-2020*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Schneider, N.F. and Kreyenfeld, M. (eds), (2021) *Research Handbook on the Sociology of the Family*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Sejm.gov.pl (2022) *Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z 11 października 2022 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych*. Available at: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220002202/O/D20222202.pdf> (Accessed: 7 May 2024).
- Szeląg, H. (2018) „Nauczyciel «wychowania do życia w rodzinie» w liceum ogólnokształcącym: jego rola oraz cechy pożądane przez uczniów”, in Kabat H. and Pasterniak-Kobyłecka E. (eds) *Nauczyciel – czas, przestrzeń, szkoła (zadania, funkcje, role dawniej i dziś)*. Zielona Góra – Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Zielonogórskiego, pp. 69–78.
- Zellma, A. (2018) „Teacher of Education for Family Life as an innovator in the reformed system”, *Family Forum*, 8, pp. 197–212.
- Zubrzycka, S. (2018) „Asystent rodziny”, *Pedagogika Katolicka*, 2, pp. 200–206.
- Żukiewicz, A. (2023) „Nauki o rodzinie” w systemie nauki polskiej. Wstęp do dyskursu o dziedzinie i dyscyplinach naukowych”, *Family Forum*, 32, pp. 517–534.

